

SÄHKÖISEN TAITEEN VARJOISSA

Kuvataiteilija Jaakko Niemelälle piirtäminen on aina ollut helppoa. Se on genee-
sä, kuten hän itse asian ilmaisee. Kun Niemelä aloitti Kankaanpään taidekouluun
vuonna 1982, hän lähti hieman epävarmasti katselemaan, mitä tuleman pitää.
Onni oli kuitenkin nuorelle taiteilijalle suosiollinen, sillä jo seuraavana vuonna
Niemelä pääsi mukaan Porin taiteilijaseuran yhteisnäyttelyyn Harjavaltaan. Har-
javallan näyttelyä Niemelä pitää erittäin tärkeänä tapahtumana urallaan, sillä
kyseessä oli hänen ensimmäinen näyttelynsä, jossa myös hänen metalligrafiikan
työnsä saivat myönteisen vastaanoton.

Niemelän mukaan kuva on aina kertomus myös tekijästä itsestään. Kun tarkaste-
lee Niemelän 1980-luvun alun töitä, huomaa, että niiden tekijä on varsin yhteis-
kuntakriittinen. Kriittisyyden taiteilija itse panee osin nuoruuden tiliin. Työt oli-
vat surrealistisia, vakavia, kantaaottavia töitä. Pian taiteilija kuitenkin huomasi,
että taiteen tekemisessä ei tarvitse välttämättä olla turhan vakava. Niinpä vaka-
vaa kautta kestitkin vain noin vuoden verran, jonka jälkeen kuvamaailma muuttui
iloiseksi, värikkääksi metalligrafiikaksi. Niemelän omaperäinen ”uuskömpelöksi”
ristitty tyylisuunta sai myönteisen vastaanoton.

Taiteilijana Niemelä ei halunnut pukea ylleen ahdistavaa korkeakulttuurin kaa-
pua, vaan hän halusi etsiä uusia taiteen ilmaisukeinoja, uusia merkityssisältöjä.
Niemelän töitä voisikin kuvata kuvataiteen rock-musiikiksi. Grafiikan kausi kesti
vuoteen 1987, jonka jälkeen keskistöön nousivat sähköiset moottorit. Niemelän
työt muuttuivat kolmiulotteisiksi ja liikkeen kuvaus muuttui konkreettiseksi liik-
keeksi. Galleria Strindbergin näyttelyssä Helsingissä oli tuolloin esillä parikym-
mentä kelloa, muutama koneellistettu teos sekä installaatio valoineen. Teokset
liikkuivat ajassa, grafiikkaa oli mukana kollaasimaisesti. Taiteilijaa viehätti ko-
nemaailma, johon hän syöksyi italialaisten futuristien tavoin. Taiteilija hajotti
esineitä ja yhdisteli osat uusiksi kokonaisuuksiksi, jolloin esineiden väliset raja-
aidat kaatuivat ja syntyi aivan uusia merkityssisältöjä. Esimerkiksi hammashar-
jan moottori päättyi siirtion näköisen esineen hännän heiluttajaksi *Lentävä Eros*
-teoksessa Hyvinkäällä vuonna 1988.

Yhteistyö Antti Arkoman kanssa kasvatti teosten kokoa. Lepakon yhteisnäyttelys-
sä vuonna 1989 Arkoma veteli suuria linjoja ja Niemelä näperteli pienten yksityis-
kohtien kimpussa. Syntyi valtava interaktiivinen Sampo, joka alkoi elää nappia
painamalla. Niemelän mukaan materiaalista ei tuolloin ollut puutetta. Helsingin
jätelavat olivat täynnä hyvää poisheitettyä tavaraa, joka sopi hyvin taiteen ma-
teriaaliksi.

HORISONTTI KAUKANA, TAIVAS MATALALLA

Laman myötä 1990-luvun alussa Niemelän taiteen mittakaava alkoi kutistua jo
siksi, että taiteen tekemisen fyysiset puitteet pienenevät. Taiteilija palasi pienten

töiden pieniin, tarkkoihin yksityiskohtiin. Näyttely Rauman taidemuseossa
vuonna 1991 syntyi pimeään tilaan. Valo oli mukana teoksissa itsessään. Täs-
sä näyttelyssä valo ja varjo pääsivät päärooliin, moottorit jäivät pois. Teokset
olivat pysähtyneitä kuvia, varjopiirustuksia, pieniä valaistuja veistoksia. Nie-
melän tuotannossa tapahtui tietyllä tavalla paluu grafiikkaan, jolloin rauta-
lanka korvasi viivan. Tuon ajan rautalankatöitään taiteilija luonnehtii kolmi-
ulotteisiksi piirustuksiksi. Jyväskylän näyttelyssä vuonna 1992 pimeys jatkui,
kun Alvar Aalto -museo pimennettiin. Jaakko Niemelä valmisti näyttelyyn 90
esineitä rautalangasta, joissa jokaisessa oli mukana valo, joka heijasti varjoja
näyttelytilaan. Pimeän kauden jälkeen taiteilija halusi ulkoilmaan yhteistyö-
hön luonnon kanssa. Ulos tehtyjen tilateosten lähtökohtana Niemelällä oli
edelleen pimeys, joskin työt näkyivät myös päivän valossa.

Ennen Lapin yliopistoon tuloaan Jaakko Niemelä ei ole koskaan työskennel-
lyt apurahan turvin. Varsinainen leivän hän on hankkinut toimimalla ku-
vataidealan opettajana etupäässä lasten ja nuorten kuvataidekouluissa ja
kansalaisopistoissa. Rovaniemellä Niemelällä on ollut tilaisuus ensimmäis-
tää kertaa elämässään keskittyä taiteensa tekemiseen päätoimisesti. Tekeillä
on näyttely, joka avataan Helsingissä Galerie Anhavassa ensi vuoden alussa.
Näyttely tulee tällä kertaa päivänvaloon, ja materiaalina on rautalangan li-
säksi muun muassa muovi ja kupari. Näyttelyn lähtökohtana on leikin ja le-
lumaailman merkitysten pohtiminen, erilaisten merkityssisältöjen toisiinsa
yhdistäminen ja lelumaailman merkityssisällöllä leikkiminen. Kun Niemelä
saapui Rovaniemen asemalle lokakuun alussa, ensimmäiseksi hänen huo-
mionsa kiinnittyi siihen, että Lapissa horisontti on kaukana ja taivas mata-
lalla. Meren rannalla kasvaneena Niemelä myöntää, että Lapissa näkee vaa-
rojen päältä merta edemmäs. Teksti: Olli Tiuraniemi

Jaakko Niemelän töitä voi kuvailla kuvataiteen rock-
musiikiksi. Niemelä on kiinnostunut taiteen uusista il-
maisukeinoista ja merkityssisällöistä. Jaakko Niemelä,
1997. Kuvaaja Arto Liiti.

JAAKKO NIEMELÄ

- Kuvataiteilija
- Asuu ja työskentelee Helsingissä
- Syntynyt Raumalla 1959
- Debytoi Jyväskylän kesän debyyttitai-
teilijana Keskisuomen Museossa 1985
- Valmistunut lastentarhanopettajaksi
Turun yliopiston Rauman opettajankou-
lutuslaitokselta 1982 ja valmistunut Kan-
kaanpään taidekoulusta 1985, opiskelee
valaistussuunnittelua Taideteollisessa
korkeakoulussa.

Yllä Jaakko Niemelä, Kaupunki, sarjasta Miesten käsityöt, 1996. Sekatekniikka, koko suuri. Saastamoisen säätiö. Kuvaaja Arto Liiti.

Oikealla yllä: Jaakko Niemelä, Kaupunki, sarjasta Miesten käsityöt, 1996. Sekatekniikka, koko suuri. Saastamoisen säätiö. Kuvaaja Arto Liiti.

Oikealla alla: Jaakko Niemelä, Teknomaisema, sarjasta Miesten käsityöt, 1996. Sekatekniikka, koko suuri. Turun taidemuseo. Kuvaaja Arto Liiti.

Galleria Täysikuussa olevan näyttelynsä hengen mukaisesti Jaakko Niemelä esittäytyy kettupuvussa, joka on osa leikki-installaatiota. 1997. Lapin Kansan kuva-arkisto. Kuvaaja Heikki Rissanen.

Jaakko Niemelä, Itseään penkova lipasto, sarjasta Ihmeellinen luonto, 1996. Sekatekniikka, koko pieni. Kuvaaja Arto Liiti.

Jaakko Niemelä, Hands Up, Drop Your Weapon, sarjasta Ihmeellinen luonto, 1996. Sekatekniikka, koko melko pieni. Kuvaaja Arto Liiti.

